

• На зачатку 8. річника цілословенського конкурсу СПІВЫ МОГО РОДУ на велику сцену Театру Й. Заборського у Пряшіві 17. октябрь 2009 выступили найліпшы тогорічны співаці з регіональных кол, попередні лавреаты і гості зо Сербії і України, жебы вшыткых участників порадовали. А представили їх і самы собі заспівали модераторы М. Железна і М. Караш. Статю о тій акції можете прочітати на 2. сторінці.

Русины на Словенську (ЕУ) – другорядны обчане?!

(50 римокатоликів у Монгольську мать свого єпископа, але 35 000 русинських грекокатоликів на Словенську є без свого єпископа!)

Подля офіціальних штатістик списованя жытельства в двоймільоновім Монгольську днесь жыє лем 50 римокатоликів. Ватікан (папа римський) їм установив римокатолицького єпископа. На тїм не є ніч плане, наспак. Старостливый отець – Святїшый папа римський, ся старать о своїх вірників в кождій країні світа, а то і о 50 римокатоликів в Монгольську, котры потребуєть свого пастыря – єпископа. Подобна сітуація є і в дакотрых країнах Европской унії. Наприклад, в пятьмільоновім Фінську подля офіціальних штатістик римокатолицькой церкви жыє лем 9 000 римокатоликів. Старостливый Святїшый Отець, папа римський Бенедікт XVI., і про них выменовав пастыря – отца єпископа з їх властных рядів.

В списованю жытельства в році 2001 ся на шістьмільоновім Словенську приголосило ку грекокатолицькому віросповіданю 220 000 людей. З того собі 35 000 з них увело свій материнський язык – русинський. Но тоты грекокатолици дондес не мають свого єпископа. Русинський грекокатолици на Словенську суть сістематічно

і насилно (од року 1968) нучены слухати Слово Боже і ёго выклад по словенськы!

Другый Ватіканський конціл в шістдесятих роках 20. стороча ясно дефіновав, же в католицькій церкви суть вшыткы обряды рівноцінны. Інакшыма словами повіджено: римокатолици суть на еднакій уровни як грекокатолици. А словенський грекокатолици суть на еднакій уровни як русинські грекокатолици. Мають в католицькій церкви еднакы права і повинности.

Главным посланєм Церкви є голосити блягу вість (євангеліє) в материнській бісіді своїх вірників (обчанів). Зато про церквов є главным указователєм бісїда, яков комунікують вірници-обчане. Мало бы быти природным, же русинські грекокатолици бы мали чути в церкви євангеліє і ёго поясніня (выклад) по русинськы.

Про высшеуведжене, од року 1997 русинські грекокатолици (35 тисяч вірників католицькой церкви) інтензивно і покорно просять римокатолицьку матір Церквов на челї зо Святїшым Отцём папом

(Продовжіня на 4. стор.)

Успішна акредітація і новы комбінації

В академічнім році 2008/2009 проходило процесом комплексной акредітації діятельства высокых школ, по першыраз в історії високого школства на Словенську у такім россягу, вшыткых 14 высокых школ, враховано Пряшівской універзіты в Пряшіві.

Комплексна акредітація діятельства високой школы є процес, в рамках якого Акредітачна комісія Словенської републіки (АК СР), порадный орган влады СР, комплексно посудить і оцінить едукачну, выскумну, вывоєву, умельцьку і далшу твориву роботу високой школы в навязности на ей довгдобый замір, як і персоналны, технічны, інформачны і далшы условия, в котрых ся тота работа реалізує, і посудить жадости высокых школ о акредітацію вшыткых студійных програмів і о акредітацію процесів габілітації (на доцента) і інавгурації (на професора), в котрых хоче висока школа мати признаны права.

Комплексна акредітація работы високой школы ся реалізує в шістьрочных інтервалах подля допереду выголошеного плану комплексных акредітацій і зачатать ся днём становленым про окремы высокы

школы на предложіня потребной документацияі. По посуджіню і оцініню документацияі АК СР выготвить справу з пропозиціов, котру до десятих місяців од зачатку комплексной акредітації діятельства предложить Міністерству школства СР. На основі того міністерство до 60 днів вирішить о признаню, позаставліню, однятю або непризнаню прав высокій школі реалізовати студійны програмы і уділевати їм абсолвентам адекватны академічны титулы, як і о признаню, позаставліню, однятю або непризнаню прав реалізовати процессы габілітації і інавгурації. В припадї недостатків, висока школа дістане еден рік на їх вирішіня. Кідь ани по році їх універзіты не будуть способны вирішыти, будуть переряджены до „низшой“ катеґорії, т. є. міджі высокы школы, а о статус універзіты будуть мочи „боєвати“ аж за далшых шість років. І так комплексна акредітація властно розділить школы на універзіты, высокы школы і одборны высокы школы. З дотеперь опублікованых оціночных справ АК СР видно, же дакотрым універзітам то грозить.

(Продовжіня на 2. стор.)

СПИСОВАНЯ ЛЮДЕЙ 2011

Хотїв бы єм ся поділити з читателями Народных новинок з дакотрыма фактами о нас – Русинах. Є то актуалне якраз в тїм часі, коли ся ближать вольбы, але і списованя жытельства. Може і тоты факты будуть релевантны при вирішованю, але в першім рядї бы мали підкріпити в Русинах народне усвідомліня.

Наперед односно самого поменования народности – Русины. Русины суть історічно найстаршым славянським народом, котрый жыє на своїй території перед тисяч роками. Нанещастя, свою державность стратили впадом Гунів і Мадяр до Карпатської котлины. Гуны вирішыли скінчіти з кочовным жытвом

Нашы ґены носить у світі веце як 14 мільонів популяції

і закотвили праві на території Русинів. Наша держава зникла боями і насліднов смертєв князя Лаборця, вывраздженім і насилнов мадяризаціов Русинів на території днешнього выходного Мадярська. Нашы предкове поменовали по тїм князєві ріку Лаборець (штудія доц. МУДр. Зора Лазарова, к. н., Братїслава).

А теперь к новішій історії і поменованю – етноніму Українець. Тото поменования было по першыраз офіціално вжыте приближно перед 120 роками на теперішній западній Україні. До Чеськословенська ся тото поменования дістало по другій світовій войні. Доты ту было заужыване поменования Русь, Русин – Галицька Русь (днешня Львівська область – сердце українизму), Підкарпатська Русь. Подля мене, поменования Українець принесли до Австро-Угорьска з політично-економічными і воєнськыма намірами – ослабити вплив Росії в напрямі на запад. Таки пробы были уж в минулости – в 17. сторочу насилнов-ненасилнов католизаціов Русинів. Тым было досягнуто, же православна церквов стратила набоженьскый і політичний вплив на території з обидвох боків Карпат. Другый тактичний крок зробили западны моцности на челї з Австро-Угорьском тогды, кідь зніщили термін Русь і перед 120 роками створили поменования Україна і Українець.

Тым способом доконало одізолювали Русинів од набоженьскых і культурных звязків з Росіов. А Росію добрі і доконало одізолювали од амбіцій експандовати дале на запад. Сітуація ся змінила аж по двох світових войнах. Вшыткы наслідкы высшеспомянутого ся перенесли на нас – на сучасну ґенерацію Русинів, т. є. аж до 21. стороча.

Моє пересвідчіня є таке, же вшыткы – з єдного і з другого боку Карпат сьме Русины, а не Українці, як ся нам то снажать дакотры іщі і днесь твердити. Українці суть омного молодшым народом, як Русины.

Мірослав КНАП, Братїслава

• Шумні дівчата у прекрасних народних кроях і добрі співачки, учасниці галаконцерту в Пряшіві.

• Темпераментне виступління членів ПУЛС-у було приємним збогачінням галаконцерту.

• На кінець програму галаконцерту модератори выголосили лауреата Співів мого роду за рік 2009, котрым ся став М. Чабак із Гуменного (справа).

• Міжці оціненыма на концерті, ліпше повіджено на зачатку реценції по нім, був і автор проекту і драматург Співів мого роду, М. Кереканіч, якому подяковали за концерт і дотеперішні річники конкурзу. Председа ПСК П. Худік (всередині) і председа РОС В. Противняк.

Успішна акредітація і новы комбінації

(Закінчіня з 1. стор.)

Жебы сі свій статус заховали, мусять сповнити вышитых шість оціненых критерій, мапуючі: уровень выкумной работы універзіты і ей факулт, роздобыты грошы на выкумны проєкты перерахованы на єдного творчого працовника, кількост абсолвентів докторандьского штудія, выслідкы і выступы докторандів, кількост докторандів припадаючіх на кількост доцентів і професорів, а наконець перераховане чїсло штудентів припадаючіх на кількост високошкольскых учїтелїв з докінченым третім ступнєм високошкольскої освіти (ПгД.).

З недавно опублікованого інтервю (НН 33 – 34 / 2009) з ректором ПУ, проф. Ренем Матловичом, ПгД., выходить, же ПУ ся не подарило довгодобо повнити „єдине критеріум (КЗУ-6), т. є. досягнути становлену кількост штудентів в штудійных програмах першого і другого ступня на перераховану кількост євидованых високошкольскых учїтелїв, котра не може перекрочіти чїсло 20. Але на кінці оціненого періоду ПУ досягла чїсло 24, причім од р. 2007 ту видно лем позїтивный тренд...“ Наopak, ректор ПУ убезпечїв штудентів, же ся не мусять нічого бояти, бо „в процесї комплексной акредітації Пряшівска універзіта была барз успішна і здобыла акредітацію на реалізацію 163 штудійных програмів, з того 75 бакалярскых, 63 магістерскых і 26 докторандьскых“.

Мусиме повїсти, же процес комплексной акредітації ПУ засягнув каждого, хто є запоєный до реалізації будь-якого штудійного програму в рамках універзіты, не вынимаючі Інштїтут русиньского языка і культуры ПУ. До комплексной акредітації інштїтут приготовав проєкты двох штудійных програмів русиньский язык і література в комбінації предметів: інованого бакалярского і нового магістерского, обидва в рамках штудійного одбору учїтельство академічных предметів. Якраз в тых днях, точніше в першій половині октобра 2009, МШ СР опубліковало выслідкы комплексной акредітації ПУ, а мы з потїшінєм можеме сконштатовати, же на реалізацію обидвох нами приготованых проєктів ПУ здобыла акредітацію. То значїть, же

сучасны штуденты бакалярского ШП русиньский язык і література, які мімоходом в академічнім році 2009/2010 кінчать бакалярский ступінь, так будуть мочи контїнуално продовжовати в магістерскім штудію і здобыти повну високошкольску освіту ІІ ступня.

Тот факт тыж отварять новы можности високошкольскої штудія русиньского языка на ПУ, што в першій етапі ся проявить в отворїню **новых комбінацій з русиньским языком і літературов од академічного рока 2010/2011, окреме на Фїлософїчній факултї ПУ.** В далшых роках ся уважує таксамо о росшырїню комбінацій зо штудійными програмами на Факултї гуманїтних і природных наук ПУ і на Педагогїчній факултї ПУ, як о приправі на акредітацію сполочного штудійного програму з іншыми універзітами, на яких ся пестує русинїстика (Краков, Нїредьгаза, Новый Сад).

А кїдже занедовго будучі абсолвенты середніх школ будуть собі давати пригласкы на високошкольскы штудії, хочеме їх допереду поінформовати о актуалных можностях штудія русиньского языка на ПУ, причім комплексны інформації можуть здобыти на веб-сторїнці ПУ www.unipo.sk, респ. на сторїнках окремых факулт ці Інштїтуту русиньского языка і культуры ПУ.

Также в академічнім році 2010/2011 ПУ отварять в бакалярскім ступню штудія слїдуючіх 16 комбінацій з русиньским языком і літературов:

Фїлософїчна факулта (пригласкы приїмають до 28. фебруара 2010): русиньский язык і літ. – історія, естетїчна выхова, етїчна выхова, фїлософія, англїцький язык і літ., французький, нїмецький, російський, словацький і український язык і літ.;

Факулта гуманїтних і природных наук (пригласкы приїмають до 31. марца 2010): русиньский язык і літ. – англїцький язык і літ., словацький язык і літ., біологія, географія, вытварна выхова;

Факулта шпорту (пригласкы приїмають до 9. апрїля 2010): русиньский язык і літ. – тілесна выхова.

Вїрїме, же новы інформації заїнтересують тых, котры уважують о високошкольскім штудію і про кого якраз русинїстика бы ся могла стати іншпіраціов.

Анна ПЛІШКОВА, ІРЯК ПУ в Пряшіві

На восьмох – сімсто

Тоты, што сьте не были 17. октобра 2009 у Театрі Йонаша Заборьского у Пряшіві на галаконцерті 8. річника Співів мого роду, галаконцерті найліпшых інтерпретів русиньскых народных співанок із тогорічных регіональных кол і попередніх лауреатів, не можете знати, што значїть тот загадний титулок. То проста, але много говоряча штатїстика: за вісем років екзїстенції акції Співы мого роду на різных сценах прозвучало сімсто русиньскых народных співанок! Также є ся чїм ся похвалити нам Русинам. А же тота акція з каждым роком піднимать ся што до якосты, то заслуга главно автора того проєкту – Мїр. Мірослава Кереканїча, но і єго помічнїкы із Русиньской оброды на Словеньску (РОС), котра є главным організатором акції.

Тогорічний галаконцерт ся організовав під покровительством председа Пряшівского самосправного края, Петра Худїка. Зачав ся наступом на велику сцену вышитых інтерпретів і модераторів – Марїаны Железной і Мартїна Караша, котры выголосили выступаючіх у першім блоку програму. Потім уж ся черяли на сцені єднен співак з друєым, дуо з трїом і т. д., а вышиткы ся снажыли выдати зо себе максимум, мадь галаконцерт є галаконцерт. Также было ся чїм любовати, нелем прекрасным співом, але і шумными народными кроями. Выступы співачок і співаків допроводжовала народна музыка „Хемлон“ із Гуменного. Добров думков было, же выступы інтерпретів пісень трїма блоками „перервали“ члєны професїонального „Пїддукляньского умельцького людского субору“, главно своїма танцями, што было збогачінням програму, якому додали і бївшу динаміку. Окрем домашніх співаків, на галаконцерті выступили і заграничны: співакы із Руського Керестура у Сербїї – Весна Надь і Андреа Бучко, і знама баладістка Ольга Прокоп із Підкарпатя на Україні. А же ся програм галаконцерту любив, о тім свїдчїли богаты аплавы повной салы людєй, мїджі якими были нелем Пряшівчане, але і гостї з розлічных регіонів Пряшівского края. К співакам, які на галаконцерті дістали найвекшы аплавы, належы Мірослав Чабак із Гуменного, який на кїнцю концерту собі перевезяв премію тогорічного лауреата Співів мого роду од председа ПСК Петра Худїка і председа РОС Владимїра Противняка. А же ся тот концерт выдарив, то треба подяковати нелем авторови проєкту і драматургову М. Кереканїчови, але і сценарїстї Сїлєї Лысинової і режїсерови Владимїрови Марушинови.

Выбір співаків на тот уж традиційный цілословеньский конкурз проходив формов регіональных кол, котры ся організовали главно в селах і містах на северовыходї Словеньска. На них одборна порота выбрала найліпшых русиньскых інтерпретів, котры наслідно поступили до цілословеньского кола. Учасниця конкурзу были розділены до двох категорій – діти і дорослы. Условїем участы было заспївати двї русиньскы народны співанкы з даного регіону, причім організатор давав перевагу автентїчным або дотеперь іщі не награтым пісням.

Дїтська часть конкурзу того року ся одбыла в Орлові, Якубянах (окрес Стара Любовня), наслідно в селї Хмелїва (окрес Бардеєв), де на славностнім галаконцерті было і выголошіня лауреата той части конкурзу. Малов, але голосом великов, лауреатков ся стала талантована русиньска співачка Андрейка Соколякова з Камюнкы (окрес Стара Любовня).

Наслідно концерты дорослых были 15. октобра 2009 в Герлахові і Біловезї (окрес Бардеєв), потім 16. октобра 2009 красны тоны русиньскых народных співанок звучали у Камюнці, Малім Липнику і Якубянах (окрес Стара Любовня), як і в самїй Старїй Любовні.

Кулмінаціов цілословеньского конкурзу був уж спомянутый галаконцерт у Пряшіві, де ся представили тоты найліпшы з найліпшых. А на 13 тогорічных концертах Співів мого роду собі каждый найшов то свое, свою облюбену співанку, співака ці співачку, а наїсто прекрасний русиньский фолклор з єго автентїчними і орігінальными народными співанками, які ся люблять ай жытелям СР іншых народностей. Не маме ся за што ганьбиты, але наopak, маме ся гордїти своєв културов, языком, традиціями... як підкреслив у своім вступнім выступї П. Худїк.

А. 3., фоткы автора

Русины маюць амбіцыю вступати до політiкы

Недавно сьме в Народных новинках (поз. Копорова, К.: Програма політичної партії MOST-HÍD ослowie молодых Русинів, НН 37 – 38/2009) представили молодого Русина, Мґр. Петра Крайняка з Пряшова, котрый ся став членом новоствореної партії MOST-HÍD, докінця здобув і функцію ей окресного председа. На уровни самосправы ся за Русинів рихтує до політiкы вступити і далшый русинський кандидат – Крістіан ГУНЯРА зо Снины. Представуєме го читателям.

Крістіан ГУНЯРА ся народив в Снині, но ёго коріня сягати до невеликого русинського села Стаціньска Розтока, окрес Снина. Має 37 років. Выштудовав Факульту агробіології і потравинowych жрідел в Нїтрі, робить як подникатель-живностник у сфері обходу. Ведно зо своєв партнерков (походить з Бенядиковець, окр. Свідник) выховлює малого сына.

• **Пане Гуняра, русинський світ сьте несподівали наперед своєв музиков. Бісїдує ся, же є добра. Ваш сонґ Чом мы Русины... мож чути і на интернеті (YouTube.com). Досправды є добрый. Чом сьте рішыли вступити до політiкы?**

– В моїх грудях бє сердце патриота. Не єм легковажний к тому, же в наших церквах ся словакізують Службы Божы, же наши села вымирають, сьте з економічного боку одсталыма, молодеж ся страчати у світї, по родных селах і містах не закладають родину, упадають школы, не родять ся діти... Тото вшытко треба змінити.

• На уровни самосправы ся за Русинів рихтує до політiкы вступити Крістіан Гуняра зо Снины.

• **З того, што сьте повіли, предпкладам, же ся плануєте в політiці звидительни нелем русинськов популярнов музиков...**

– В русинській популярній музиці єм єден з першых. Русинський язык звучить красно і в популярній музиці. Є то приступна форма комунікації главно з молодов генерацийов. Хотів бы єм ся дістати до парламенту і там боєвати за права нашой меншыны, поставити ей на такую саму уровень, як є майоритный народ – Словаци, але і другы народности, котры жыють на території Словеньска. Окрем вопросу народностных школ, в котрых бы ся учів русинський язык і історія Русинів, рад бы єм помагав старостам сел з европськыма проектами, заміряныма на зліпшїня інфраструктуры, жебы і в оддаленых русинських селах бьв приступ і штандартны можности на подниканя, на їх розвиток. Потім ся до сел верне молода генерация, потім будуть в них закладати родину, будуть ся родити діти, будуть фунґовати народностны школы, буде ся утримовати народностна культура в селі.

• **Вернийме ся к Вашому сонґу Чом мы Русины... Ёго текст є прямий і ясный. Буду ся просити словами вашой співанкы і Вы попробуйте реаговати. „Чом мы Русины все на другых робиме“?**

– Написав єм то прото, же наши Русины все в історії комуь служыли і довога ся не могли двигнути на вышшу уровень. Не мали сьме русинську інтелігенцію, было лем пару священників-народных будителів, котры сохранили духовне богатство народа. Днесь уж маме свою інтелігенцію, котра зробила много работы на поля історії, культуры, языка... Маме і своїх подникателів, многы з них сьте на высокых постах, маме своїх старостів сел, учітелів на высокых і середніх школах... Проблем є, же не сьме єднотны, єдны о другых не знають... Также все на другых робиме – днесь Русинів замєстнавають німецькы, ракуськы, французкы, таліаньскы фірмы... Я хочу русиньскы фірмы, русиньскы комуніты, котры бы сі помагали, старали ся єден о другого, але главно тримали ся вєдно, жебы мав близко чоловік ку чоловікови, жебы сьме єден ку другому не были легковажны.

• **„Чом мы Русины самы сі не ґаздуєме“?**

– Думає єм главно на властну землю Русинів, як то было за час Марії Терезії. В істїм часі были Русины ослободжены од підданства, честно ґаздовали на своїй землі, зато ей наконець од Марії Терезії і дістали до власництва. Словаци ся днесь гордять нашыма лісами од Татар аж по Полонины... Но в тых лісах честно ґаздують Русины, утримують їх, старають ся о них... Мали бы мати преці право і вирішоваати о них...

• **„Чом мы Русины свою реч не браниме, лем свої діти по словеньскы учіме...“**

– Тото розумлю як неадекватне рішїня на уровни центральной політiкы з Братіславы. Но хыба є і в нас самых. Бьв єм неміло несподіваний, же мої ровесники такой по новембровій революції хотіли быти якбач модерни і такой зачали свої діти учіти по словеньскы, бо сі думали, же дітвак буде ліпше приправлений учіти ся словенчїну в школї. Думає, же то не было мудре. Дітина ся учіти скоро а школа є на то, жебы ей справно по словеньскы научіла, бо поєдны родічі-Русины свої діти научіли скомолену словенчїну, а (Продовжїня на 4. стор.)

• Учаснці 2. „експедиції“ По менше знамых пішниках за Др. Н. Бескидом перед ёго памятов таблов на Сільскім урядї в Легнаві: (зліва) І. Фріцькый, М. Сушкова, Г. Бескид і Н. Колєва. Пятый член експедиції – П. Крайняк, мол., їх сфотографовав.

По менше знамых пішниках за Др. Николаём Бескидом (2)

В НАРОДНЫХ НОВИНКАХ ч. 33 – 34 / 2009 была опубликована статья о необычайной экскурсии группы энтузиастов, котры ся выбрали по слїдах за Др. Николаём Бескидом і ёго родинов у Мадярьску. Зачатком октобра т. р. ся сформовала далша група, в котрій были: за пряшівску Містну організацію Русиньской оброды на Словеньску Мґр. Петро Крайняк, за Русиньске культурно-освітне общество А. Духовича в Пряшові Гавриіл Бескид, за Музей русиньской культуры в Пряшові Наталія Колєва і энтузіасты Марта Сушкова і Іван Фріцькый. Тоту групу інтересовали міста, де проживали і на благо русинського народу робили визначны діятелі з родин Бескидовых і Ставровських і де на їх памятку сьте з їх менами мраморовы таблы або памятникы. В Мадярьску ся о такы таблы на памятку Бескидовых найвєце заслужыв Др. Тібор Міклош Поповіч і Русиньський научно-выскупный інштїтут в Мадярьску.

Не менше інтересны міста як в Мадярьску, де проживали потомкы Бескидовых, находиме і ту в наших краях – в Карпатах, під Бескидом і на Підкарпатській Руси. Група энтузіастів у суботу, 3. октобра 2009, ся выбрала до Старолубовняньского окресу, до сел Легнава, Сулин і Старина. Мєно Бескид в тых краях є барз добрі знаме. В Легнаві вєце як 110 років три генерация Бескидовых робили свою душастырьску роботу міджі містным русиньськым жытельством і жытельством околишніх сел а їх діятельство, окреме Др. Николая Бескида, сягало далеко за граніцу єдной парохії і было хосенне про вшыткых Русинів. На легнавскім цїнтерю сьте похованы під єдным мраморовым хрестом бабкы і дідове, родічі і їх діти – доведна 11 мен, вшыткы з родины Бескидовых, окреме мєна Николая Бескида, бо він умер в Кошіцях і там є похований.

На будинку сільского уряду на челній стїні здалека видно чорну мраморову таблу, на котрій золотыма буквами – латиников і азбуков є написане тото: Др. НИКОЛАЙ БЕСКИД – историк и литератор КАРПАТСКИХ РУСИНОВ – 29. 5. 1883 – 10. 12. 1947. Тота табла была открыта іщі в р. 2003 і за участы велє людей высвячена тогдышнім вікарєм про Русинів Пряшівской ґрекокатоліцькой епархії, о. Петром П. Гальком, ЧСВВ. В тихости перед таблов споминаючі на нашого Николая, сьме му дали честь і вдяку за вшытко добре, што про наш русиньський народ як историк, літератор і церьковный діятель зробив.

В тім будинку была спочатку основна школа, в котрій учів із своєв жєнов Варфоломій Баволяр, бывшый директор даколишнєго УНТ в Пряшові, котрый траґічно загынув при летецькій катастрофі.

З цїнтерю на бережку, де є похована родина Бескидовых, добрі видно на село і прекрасну легнавску долину і якось сімболично собі мож представити, же небіжчїци якобы позерають там долов до села, де за свого жывота пережывали як радости, так даколи і страсти.

Легнаванчане ся можуть пышыти прекрасным ґрекокатоліцькым храмом св. Іоана Крестителя, выбудованым іщі за священника Георгія Бескида в р. 1883. Позолоченый іконостас своєв красов вызывати у каждого віруючого покору і покаяніє перед Всевышнім. Розмір храму і выздоба іконами і образами од маляря Павла Богданьского з року 1884 припоминають пряшівску катедралу. Може тот прекрасный храм бьв так близкий сердцю і душі Др. Николая Бескида, же по

передчаснім одходї на пензію як 45-річний оставать жыти у свого молодшого брата-священника в Легнаві аж до ёго смерти – до 11. децембра 1947 року.

Походили сьме і попозерали міста, де колись в парчіку під великим смєреком в холодку на лавочці за дубовым столом наш Никола, уж як пензіста, написав такы історичны работы, з котрых ся іщі і днесь маєме што навчїти, як напр. „Кирилица и глаголица“, „Карпаторусская правда“, „Пряшевская епархия“, „Духовичи“ і іншы. Кїдь порівнаме условия, в яких писав, з днешніма, – без електричного освітлїня, без телефонного спїяна зо світм, без радїя, бібліотек і другых модерных средств днешнєй doby, мусиме ся перед ним глибоко поклонити і обдивлєвати ёго способности. В таких условиях він ту стрїчав і визначных діятелів, з котрыма рішали вопросы Русинів і їх будучности.

Нам вшыткым не было барз добрі з того, же колись славна легнавска фара з визначныма русиньськыма діятелями є днесь опущена. Прекрасны фарьскы загорды з малыма лісковыма парчіками теперь зароснуты молодым лісом. Уж ани студні нїт, бо в нїй є вшытко можне, лем не вода. Своєго священника на селі не мають а на служіня церьковных обрядів і на іншы духовны потреби людей священник приходити із Малого Липника. Од людей сьме ся дізнали, же сьте і такы замыслы, абы фару продати а історичну каплічку на луці за селом хотять одкупити новодобы подникателї на кемпінґ. Уж лем тото бы хыбовало до славной історії русиньского села Легнава! Но люде мають іщі надїю, же ся так не стане, бо здравый розум мусить переважыти над нерозважностєв і недостойным одношієм ку властній історії. Може і зато ся вечер люде сходили до храму на святу літурґію, котру пришов з Малого Липника служыти священник Мґр. Йозеф Шолтїс. Стрїча з ним в церькви не была про нас найприємніша...

Село Легнава в 20-ых роках минулого стороча мало коло 490 жытелів. Од того часу ся кїлькост жытелів зменшує. Теперь ся тримле на числі 130. Село было все знаме як культурный центр про навколишні села. В літї ся ту недалеко села, при „квашній водї“, організовали культурны фестивалы. На невеликій луці під лісом бьв збудованый природный амфітеатер про дакїлькотїсяч людей. Зо сцєны амфітеатру голос русиньскых співанок в інтерпретації молодежных ансамблів і нашой звїзды народных співанок Марії Мачошковой было чути далеко по легнавскім хотарю. Днесь на тоту традицію ся забыло. Хотїли сьме покоштовати тоту „квашну воду“, при котрій ся часто стрїчали Ю. І. Ставровський-Попрадов і Грігорій Бескид і вели ту розговори на вшылякы темы. Интересовав нас і амфітеатер, де ся колись наши люде сходили послухати прекрасны русиньскы співанкы, посмотрити як знають танцєвати наши діточки і молодеж, стрїтити ся з приятелями зо сусідніх сел, поговорити о проблемах жывота в тых ґорьскых краях, котры доволили водам рікы Попрад, є єдиний на Словакії, течє через Польско на север і вливати ся до Балтїцького моря. Но розбита і нетримована путь до той фестиваловой долины нашому мотору-авту не доволила перейти а не ходять там уж ани другы люде, бо там уж нїт што видїти. Фестивалы там уж не мають хто організовати. Русиньскы співанкы легнавскы горы і поля уж не бьдуть мочі слухати...

(Продовжїня на 4. стор.)

По менше знамых пішниках за Др. Николаём Бескидом (2)

(Закінчіння із 3. стор.)

Николай Бескид інтересовав ся і діяльством ёму близкого краяна із Сулина – Юлія Івановіча Ставровско-Попрадова. Хоць ёго жыво́т быў короткый – жыў лем 49 років (1850 – 1899), но застиг напісати і по собі зохабити красну поезію, етнографічны, філосафічны і історычны статі і другы літаратурны творы пісаны по російскы. Николай Бескид позітывно оціне́ва ёго русофільску орыентацію. В поетічных творах Ю. І. Ставровскый-Попрадов прыблизыў літаратуру Карпатыскых Русинів к уровню російскай літаратуры і тым хотів доказа́ти, же нашы народы насилна гра́нці́я не роздзілюе, бо культуру ма́еме подобно́ а она нас зъеді́ня́ть.

Нас інтересавало ёго родне село Сулин, де ёго отець Иван Ставровскый быў 29 років священиком (1849 – 1878). Село велике. До року 1960 были дві села Великий і Малы Сулин і осада Заводье, по злучіню прыяли ёдну назву села – Сулин, в котрім в р. 1961 жыло 787 жытелів. Од того часу ся кі́лькасть жытелів зменшуе і тепер ся заставило на ці́слі 440 жытелів. Такой по вступі до села мы віді́ли село шумно управене, около домів квітки, велё новых домів, будинок сільского уряду наново выбі́льены, напроти нёго ді́тське грі́ще, выбудована нова фара і мно́го далшой работы было в селі́ видно. З того сьме зробили вывод, же тото село мусить мати доброго га́зду – старосту. Молодша пані Анна Гі́лякова мать велё старостей нелем зато, же ё старосток, но она хоче мати на селі́ во вшы́ткым поря́док. Похвалила ся нам, же ведно із сільским заступі́тельством ся їм подарило успі́шно реалі́зовати дакотры проєкты, котры помо́жуть злі́пшы́ты жыво́т на селі́. Но найвекшы́й проблем – не́за́местна́сть не ё в силах рі́шати сільскому уряду.

Не забыла ся похвалити і славныма родакама, міджі котрыма были священик Иван Ставровскый і ёго сын Юлі́й І. Ставровскый, котрый із любви́ к тому краю прыяв і́щі в молодості мена Попрадов. З вдякі к Юлі́еві І. Ставровскому-Попрадову, же тот край і ёго народ так облюбив і в поезі́і ёго так красні́ оспі́вуе, Сулинчане му побудовали памятник, котрый вшы́ткым буде при́поминати, же ту в Суліні́ узрív світло сві́та 18. януара 1850 Юлі́й І. Ставровскый-Попрадов. Перед памятник сьме ся задумали над ёго короткым жыво́том, але і над ёго великым поеті́чным і лі́таратурным ді́лом, в котрім писав о нашім народі́ і про нёго.

Ведно із старосток села і священиком Мгр. Андрі́єм Шамбро́нским сьме навщіві́ли ці́нтерь, де суть похो́ваны родчі́ Ю. І. Ставровского-Попрадова, і храм св. Михаі́ла, выбудованы́й в р. 1879. Деревяну сті́ну іконостасу і позолочены́ оздобы́ з дерева на ні́м обновив в р. 1995 мі́стный сулі́ньскый різьба́рь Михаі́л Гутник. Іконы́ з року 1896 суть од маля́ря Яна Богданьского. Прекрасна вы́здоба храму іконама і обра́зами наводі́ть у ві́руючы́х в храмі́ при спі́ві „Господи́ помилуй“ полеготу на сер́дцю і покі́й да душі́. Так як нам мі́стный священик охаракте́різовав сі́туаці́ю міджі́ ві́рнікама, она ё́ дость смутна. Кажды́м роком ся кі́лькасть жытелів зменшуе,

напр. за ё́ден рік ё́ 10 помершых, но лем 2-3 наро́дженых. По довгы́х розговора́х з ним і старосток села сьме ся на памятку в церькви́ перед іконостасом ведно сфотографовали.

Кідь почу́ете даколи́ слово **Старина**, зразу подумате на село, котре затопі́ли воды́ Стариньско́й гати́ (прегра́ды). Но село́ з таков же назво́в мае́ і Старолюбовня́нскый о́крес, оно́ ся нахо́дїть бли́зко Ле́гнавы і ведно з нё́в твора́ть Ле́гнавску па́рохію. Ту хо́див міджі́ своі́х ві́рників – стариньскых Русинів – Службы́ Божы́ і другы́ церьковны́ обря́ды служы́ты і Богу́ ся мо́лїты Николай́ Бескид.

Село́ Старина́ тепер невелике, жые́ ту коло́ 60 люде́й ве́кшыно́в дохо́дковогó ві́ку. Ко́лісь было́ векше́, в селі́ была́ шко́ла, будинок котрый сто́їть на бере́жку до́днесь, но ё́ опущены́ і ні́кому не́потрі́бны́й. Учы́ли ту і ма́нжеле Же́деніовы́ – родчі́ членкы́ нашой́ грóпы, Марты́ Сушко́вой. Мало́ дї́тей тепер може́ хо́дїти до́ шко́лы в Ма́ліім Лі́пнику. Тиха́ карпа́тська до́лінка з чы́стым по́тїчком, сві́жым карпа́тским возду́хом і глүбо́кыма лі́сама створа́ють до́бры́ усло́вїя про жыво́т, но не́за́местна́сть вы́ганя́ть люде́й зо́ села́ за робо́тов до́ сві́та. Опущены́ до́мики кличу́ть до́ села́ халу́ларі́в, котры́ може́ в будучно́сти помо́жуть утрима́ти село́ при жыво́ті.

Перед хра́мом з 1854 року́ сьме ся стрі́тили із кура́торами, котры́ нас ба́рз мило́ приві́тали і бі́сіда на́ тему Бески́довых не́ была́ про них чу́джа. Міджі́ нами́ спозна́ли Гаврі́ла Бески́да, котрый і́щі́ як штуде́нт в Пряшо́ві хо́див з Ле́гнавы до́ церькви́ в Старі́ні́ через вака́ці́ канторі́ты. Спо́міны то́ были́ радостны́ і весе́лы. Завели́ нас до́ хра́му а ве́ра ма́ли ся чі́м похвалити. Іконостас́ перед па́ру ро́ками обновле́ны́, сті́ны на́ново вы́мале́ваны, кры́лосы і ко́берці́ новы́, при́ я́снім е́лектри́чним осві́тлі́ню вы́зерать так, якбы́ святы́ на фа́ребных і́конах ся по́зерали́ праві́ на нас. При́ та́кой пого́ді́ в церькви́ і по́кою на душі́ ся мусить ка́ждый ві́руючы́й за́думати́ над своі́м жыво́том а і найвекшы́й грі́шник ся по́кая́ти. Сде́н кура́тор нам над престо́лом-ві́тарём указа́в 3 андрі́ївскы́ – правосла́вны хресты́кы, котры́ бы ма́ли бы́ты за́мінены́ за іна́кшы. Но, як сам по́вїда́ть, кідь́ і́х там на ві́тварь по́ставили́ нашы́ ді́дове́ або пра́ді́дове́ а бы́ли і́м до́бры – буду́ть до́бры і́ нам. При́ нашім о́дхо́ді́ ся ра́ды з нами́ на памятку сфото́лили.

Напо́внены́ новым позна́не́м о ре́гіоні́, де жы́ли, про́ наш руси́ньскый наро́д робі́ли і Богу́ ся мо́лили ро́дины Бески́довых і Ставровскых, сьме́ посі́дали́ до́ мото́ра-а́вта і за шо́ферова́ня Мгр. Петра́ Кра́йня́ка оды́шли до́ Пряшо́ва. Уж́ ве́чур за тмы́ при́ мото́ресті́ в Пла́вчі́ нас вшы́ткых пан Бески́д за́кликав на до́бру ве́черю. Ё́го позва́ня сьме́ голо́дны і́ вы́щавены́ по уморні́м ці́лоденні́м пу́тованю́ вдя́чно прыя́ли. Но а́ при́ смачні́й ве́чері́ ся спо́мина́ли на про́жыты́й де́нь. А што́ да́льше? Бесспо́рно, треба́ нам і́ в будучно́сти хо́дїти по́ менше́ знамых пі́шниках за́ нашов руси́ньсков мину́лостёв, яка́ нам помо́же спозна́ти і́сторію́ нашогó наро́ду і́ нау́чы́ть нас бы́ты ё́й досто́йныма на́слідні́кама.

Инж. Иван ФРИ́ЦЬКЫ́Й, Ко́шіці́

Престі́жне оці́ні́ня Евге́нія Ли́безнюка

25. септе́мбра 2009 было́ офі́ціалне́ вы́голо́ші́ня вы́слї́дків а́нкеты ДОШКЫ́ 2009, котре́ ся одбы́ло першы́й де́нь Мі́джіна́родно́го театра́лно́го фе́стїва́лу Театра́лна Ні́тра в Шту́дію Театру́ Андре́я Ба́гара в Ні́трі. Нас Русинів́ то́то вы́голо́ші́ня ба́рз поті́шыло, бо́ спо́мі́джі́ трё́х но́мінанті́в за театра́лну́ сезо́ну 2008/2009 (Ма́рті́н Губа́, Юра́й Ку́кура, Евге́ній Ли́безнюк) **Ці́ну за найлі́пшы́й мужскы́й ге́рецькы́й вы́кон** ді́став праві́ ге́рець руси́ньского Театру́ Алекса́ндра Ду́хнові́ча в Пряшо́ві – **Евге́ній Ли́безнюк**, а то́ за ро́ль Ло́пахі́на в грі́ А. П. Че́хова *Вы́шнє́ый са́д* у Театрі́ Андре́я Ба́гара в Ні́трі. -р-

Русины́ ма́ють а́мбіці́ю вступа́ти до́ полі́тыкы

(Закінчіння із 3. стор.)

так учі́телі́ в шко́лі́ мусі́ли попра́вляти́ то́то, што́ родчі́ на́учі́ли не́справно́, але́ што́ ё́ найгі́рше́, руси́ньскы́ ді́ты́ так стра́тили і́ сво́й ма́териньскы́й язы́к. Позі́тывным ё́ фа́кт, же́ молодша́ од ме́не ге́нераці́я́ ся на́верта́ть к руси́ньскому́ язы́ку, учі́ть ся міджі́ со́бов бі́сідова́ти... До́бров мо́тиваці́ов про́ ню́ сү́ть і́ мо́ї спі́ванкы́, котрых ё́м вы́да́в на ЦД́ 19. З то́го́ ся ті́шу.

• **Кідь́ ся ді́станете́ до́ парла́менту, ваш го́лос бу́де сла́ба сі́ла на́ проса́дї́ня руси́ньскых і́нтересе́в. З підпо́ров котро́й па́рті́і ра́хуе́?**

– *Ї́днав ё́м зо́ Здрү́жїне́м інтеле́гі́нці́ Русинів́ на Сло́веньску́ (ЗІ́РС), кон́кретно́ з пре́седом, МУ́Др. Миха́лом Ште́не́м. Здрү́жїня́ ня́ деле́го́вало́ за по́сланця́ за о́крес Сні́на до́ ВУЦ-Пря́шівско́го са́мо-справно́го́ краю́. Однеслі́ сьме́ петі́чны́ гаркы́ і́ я́ буду́ канді́довати́ як не́за́віслы́й канді́дат. На са́мый пе́ред бы́ ё́м хо́тів вы́пробова́ти сво́й сі́лы в ре́гіона́лній полі́тіці́, по́тім ма́м в пла́ні́ ведно́ зо́ ЗІ́РС за́ложы́ты вла́стну́ па́ртію́ і́ з нё́в і́ти до́ парла́ментных во́леб за́ Русинів́. Кі́бы сьме́ ся ді́стали́ до́ парла́менту, сі́мпла́тны́ мі́ сү́ть па́рті́і, котры́ ма́ють до́бры́ соці́алны́й про́грам.*

• **Што́ сі́ дума́ете о́ ново́створе́ній па́рті́і MOST-HÍD? Ё́ отворе́на вшы́ткым наро́дно́стым ме́ншы́нам, але́ і́ Слова́кам, хо́лем так то́ презентова́в ё́й лі́дер Бе́ла БУ́ГАР. Ё́ то́ о́соба, котра́ ма́ть бо́гаты́ полі́тычны́ ску́сеносты́, але́ і́ полі́тычну́ мину́лость...**

– *MOST-HÍD ма́е до́брого́ полі́тыка. Па́н Бу́га́р ё́ спосо́бный і́ не́ ма́ть в полі́тіці́ ва́жны по́шмы́кнуты́... Но́ дума́м сі́, же́ дру́гы наро́дносты́ в ті́й па́рті́і мно́го не́ проса́дять... Бы́в ё́м осло́вленый́ з пону́ков і́ я́, ці́ню́ сі́ то́, але́ я́ уж́ не́ хо́чу „на́ дру́гых робі́ты“... На́веце́, Русины́ за́жыли́ міджі́ дво́ма во́йнама́ пе́ріод тве́рдо́й ма́дья́різаці́. Зна́м, же́ ё́ то́ мину́лость, але́ і́сторі́чна па́мять ма́е ве́ліку́ ва́гу і́ звы́кне бы́ты по́учі́нем до́ будучно́сти – же́ міні́мално́ треба́ бы́ты о́пате́рным.*

• **В спі́ванці́ сьте́ обі́ця́ли: „При́ Ду́хнові́чови́ слю́бїме́, же́ ё́го одка́з повста́не, же́ ё́го наро́д бі́дным не́ зу́стане...“**

– *Ду́хнові́ч бы́в священи́к, і́сторі́к, писа́тель, пе́даго́г, але́ своі́м спосо́бом і́ полі́тык. Вшы́тко в е́днім. Ё́го родчі́ і́ сестра́ ле́жаты́ на ці́нтерю́ в Стаці́ньскы́й Розто́ці́, і́ зато́ ё́м на нё́го го́рды́й і́ хо́чу вы́повні́ты ё́го одка́з.*

• **„Спі́ванкы́“ уж́ Русина́м спі́вали́ вше́ліякы́. Вы́ не́ ма́те ні́якы́ полі́тычны́ ску́сеносты́. Не́ „перевалцу́е“ Ва́с полі́тыка? Мі́ць і́ бо́гатство́ дока́жуть робі́ты ве́лікы́ чу́да і́ з „малы́ма“ Русна́кама... Як ви́дите пе́рспекті́ву Русинів́ в ново́добі́й Евро́пі?**

– *Тот, хто́ не́ ма́е в се́рді́ю па́тріоті́зм, не́ лю́бить сво́е ро́дне так мі́цно, же́ а́ж замо́розкы́ пере́ходять ті́плом, то́го́ може́ змо́лоти́ полі́тыка і́ сві́т „вы́сшой класы́“. Я́ ся то́го́ не́ бо́ю. В Евро́пі́ о́ нас му́сять зна́ти вшы́ткы́ і́ ра́ховати́ з нами́ як з че́стны́ма і́ робі́тны́ма лю́дма. Хо́чу да́ле жы́ты на зе́млі, де́ ё́м ся наро́дїв, ра́дова́ты ся́ з нашы́ма лю́дма зо́ спо́лочных успі́хів. Га́ньба́ бы́ла, кі́бы ё́м на ні́х по́ часі́ за́быв... То́ту́ думку́ за́кінчу́ сло́вами́ сво́ей спі́ваны́: „Ня́й Бо́г зго́ры ні́гда́ ве́же́ не́ до́пустить, же́ Русин́ к Русино́ви́ ся́ не́ го́лосить!“*

Бі́сідова́ла: Кве́тосла́ва КО́ПОРОВА, фотка́: архі́в К. Гу́няры

Русины́ на Сло́веньску́ (ЕУ) – дру́горядны́ обча́не?!

(Закінчіння з 1. стор.)

римскы́м мно́гочі́слены́ма офі́ціалны́ма лі́стама-жа́да́няма, абы́ ї́м устано́вив е́піско́па, руси́ньско́го е́піско́па (позн. авт. – по́зерай о́ ті́м дакотры́ ва́жны до́кумен́ты опу́блікованы́ в кни́жці́ Й. В. Ті́мкові́ч, *Русины́ на Сло́веньску́ в церьковных до́кумен́тах, І. Ча́сть, Ужгоро́д, 2006*), котрый і́м бу́де го́лосити́ еванге́ліе́ по руси́ньскы́. Свя́тішы́й Оте́ць па́па римскы́й але́ до́днесь (уж́ пере́шло 12 ро́ків) не́ ма́в час не́лем вы́повні́ты потре́бу руси́ньскых ві́рників като́лицько́й Церькви́ – руси́ньскых гре́ко-като́лиців зо́ Сло́веньска́, але́ до́кі́нця і́м а́ни не́ одпові́в (а́ни о́собно́, а́ни че́рез да́яку́ ним по́віре́ну о́собу́).

З вы́сшеу́веджє́ных фа́ктов вы́плива́ть, же́ і́ напе́рек учі́ню ІІ. Ва́тіканьско́го кон́ці́лу о́ рі́вности́ обря́ді́в у като́лицькы́й Церькви́, до́днесь́ ся ві́рници́ в ті́й Церькви́ ді́ля́ть на пе́ршо́рядных (римо́-

като́лиців і́ гре́ко-като́лиців, котры́ праві́ пере́хо́дять, або́ сү́ть бли́зко́ к то́му, же́бы́ пере́шли на́ латиньскы́й обря́д), і́ дру́горядных ві́рників. Ты́ма дру́горядны́ма сү́ть руси́ньскы́ гре́ко-като́лицы́, котры́ дя́куючы́ то́му, же́ хо́снүю́ть азбу́ку (кі́рілі́цю) і́ бі́сіду́ють по́ руси́ньскы́, стрі́ктно́ до́трімүю́ть і́ утримүю́ть сі́ ві́занты́скы́ тра́діці́і і́ кі́ріло-ме́фодьскы́й обря́д.

Потре́бам пе́ршо́рядных (*first class*) ві́рників па́па римскы́й вы́лаго́джуе́, но́ потре́бы дру́горядных (*second class*) ві́рників не́ чу́е, і́гно́руе́ – так, як ма́чо́ха на́ пе́рше́ місце́ ставля́ть вла́стны́ ді́ты, а не́вла́стны́ голо́ду́ють! О́ 50 римо́-като́лиців в Мо́нгольску́ ся при́кладно́ стара́ть – „бо́ они́ ма́ють будучно́сть“, а 35 000 руси́ньскых гре́ко-като́лиців на Сло́веньску́ (ЕУ) і́гно́руе́ – бо́ они́, очі́вісно́, будучно́сти́ не́ ма́ють.

о. Йо́сафа́т Влади́мир ТИ́МКОВИ́Ч, ЧСВВ, Ко́шіці́

НАРО́ДНЫ́ НОВИ́НКИ

Вы́дава́ть Русин́ і́ Наро́дны́ новинкы́. Реалі́зоване́ з фі́нанчнов підпо́ров Міні́стерства́ культу́ры СР – про́грам Ку́льтура́ наро́дностных ме́ншын 2009. Ше́фреда́ктор: Мгр. Алекса́ндр ЗО́ЗУЛЯ́К, реда́кторкы́: ПгДр. Кве́тосла́ва КО́ПОРОВА, ПгДр. Ма́рія МА́ЛЬЦОВСКА́, язы́кова́ реда́кторка́: ПгДр. Анна ПЛІ́ШКОВА, ПгД. А́дреса: *Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR*. Tel.: 051/772 56 29. Пе́редпла́тне на́ рік 8,50 €, до́ сү́сїдніх шта́тів – 21 € або́ 29 \$, до́ загра́нїа́ по́штов ІІ. кл. 39 \$ або́ 26 €, по́штов І. кл. 44 \$ або́ 30 €, за́платити́ мож́ і́ в реда́кці́і, ба́нковым пе́реводом́ або́ по́штовов по́ука́жков на́ ч. ра́ху́нку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, robočka Prešov. Ре́гістра́чне ч. **EV 327/08, МІС 49 438**. Опу́блікованы́ по́гляды́ до́писова́телів не́ му́сять бы́ты зго́дны́ з по́гляда́ми реда́кці́і.

А́дреса́ нові́нок на́ інтере́неті́: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novyinky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2